

Ahdî ve Gülşen-i Şuarâ Bibliyografyası ve Yayınlanmamış Şiirleri

Zülfü GÜLER*

Gülşen-i Şuarâ'nın yazarı Ahdî, Bağdadlıdır. Babası Şemsî mahlaslı şairdir. Ahdî'nin kardeşleri Riyâzî ve Murâdî, amcası Hüseyin-i Bağdadî, onun oğlu Rindî ve onun da oğlu Zühdî'nin hep şair oldukları Gülşen-i Şuarâ'da kayıtlıdır. " Böylece Ahdî, bireyelerinin çoğu şair olan kültürlü bir ailedendir. Bağdad'ın ileri gelen soyca temiz yaratılışlı bir ailesinden olan Ahdî'nin kendisi de devrinde şair olarak tanınmıştır. " (45)

Ahdî'nin adı, Kınalızâde Hasan Çelebi, Beyânî tezkirelerinde ve Künhül'l-Ahbâr'da Ahmed olarak kayıtlıdır. Aşık Çelebi ve Riyâzî tezkirelerinin bazı nüshalarında adının Mehdî olduğu yazılıdır. Bağdadlı Rûhî'nin, Şam'da iken Bağdad'a yazdığı " ne demdedür " redifli kaside tarzındaki mektubunda ;

Gül gibi Mehdî tâze gazeller ider mi tarh

Ol andelîb-i gülşen-i irfân ne demdedür (47)

beyti vardır. Bu beyitte geçen Mehdî ismi, bazı eserlerde Ahdî olarak alınmıştır. (21) Bağdadlı Rûhî (Ö.1605), Ahdî'nin çağdaşıdır. Hatta, Bağdad'da bir müddet beraber buldukları ve şairlerin sohbetlerine katıldıkları anlaşılmaktadır. Künhü'l-Ahbâr sahibi Alî'ye Bağdad'da kaside sunan otuz kadar şairin arasında Ahdî ile beraber Rûhî de vardır. (8) Bağdadlı Rûhî'nin bu kasidesinde hatırını sorduğu "zümre-i yârân"ın çoğunun adı Ahdî'nin tezkiresinde de bulunmaktadır.

Kaynaklar, Ahdî'nin ölüm tarihi hakkında açık bir bilgi vermezler. Sadece Riyâzî, " Evâhir-i devr-i Murâdî' de Bağdad'da intikal eyledi. " der. Sicill-i Osmânî' de " 1003 de fevt oldu. " , Tuhfe-i Nailî' de " Fevt: 1002/ 1593 " kaydı vardır.

---

* Yrd.Doç.Dr. Fırat Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

(45) Ayrıca bibliyografya verildiğinden, tekrardan kaçınmak için bibliyografyadaki sıra numarası yazılmıştır. Şiirlerle ilgili dipnotlar metnin sonuna ayrı konulmuştur.

Ahdî, Bağdad'da öğrenimini tamamladıktan sonra, birçok yer gezip dolaşarak 1552 (960) yılında İstanbul'a gelmiştir. Bir müddet de Edirne'de kalmıştır. Buralarda alimlerle ve şairlerle tanışmış, toplantılarına katılarak hem kendi bilgisini artırmağa, hem de şairler hakkında bilgi toplamağa çalışmıştır. bu arada Şehzade Selim'le de ilişki kurmuş ve onun yardımlarını görmüştür. On bir yıl süren bu gezisinin sonunda memleketi olan Bağdad'a dönerek 1563 (971) yılında Gülşen-i ŞuCarâ'yı yazmıştır. (28) Ahdî, tezkiresinde Kanûnî ve Sultan Selim II devri şairlerini toplamıştır. Ahdî'nin 1573 (971) de bitirdiği eserine sonradan 1592 (1001) yılında ilaveler yaptığı (27), önce, ravza adını verdiği üç bölüm olarak düzenlediği tezkiresini, sonra dört ravza halinde yeniden düzenlediği, Gülşen-i ŞuCarâ'nın yazmalarından anlaşılmaktadır. Tezkirenin üç ravza olan nüshalarında bulunan şair sayısı 253 ile 295 arasında değişmekte iken, dört ravza olan nüshalarındaki şair sayısı 371 ila 378 kadardır.

Ahdî Tezkiresi diye de anılan Gülşen-i ŞuCarâ' nın değeri hakkında kaynakların verdiği bilgi eksik ve farklıdır. Alî, Kühü'l-Ahbâr'da, Ahdî'nin 960 senesi hududunda İstanbul'a geldiğini, on yıl kadar orada kalıp, 971 senesinde Kanûnî Süleyman ve Sultan Selim II zamanındaki şairleri içine alan tezkiresini yazdığını " şuCarâ ahvâlini tettebbu^cdan sonra ....ehl-nazmun ahvâlini yazıp nâmını Gülşen-i ŞuCarâ kodu. Yani ki bir zaman Acemîliğini bilmedi. Acemîliği halinde şuCarâ-yı Rûm tezkiresin yazmağa ölçümlendi." sözleriyle anlatır. Riyâzî de "Tezkiritü'ş-şuCarâ imlâsı kaydına mübtelâ olmuşdu. Düşvâr-pesendlerin makbûlü olmayıp künc-hâne-i nesyen- mensiyyâda makâmın bulmuşdur." der. Beyânî, Ahdî'nin tezkiretü'ş-şuCarâ yazdığını söyler, ama hiç fikir beyan etmez. Fâizî ve Sâdikî, tezkireden bahsetmezler. Aşık Çelebi ve Kınalızâde Hasan Çelebi tezkireyi beğenmişlerdir. Aşık Çelebi, " ŞuCarâ-yı Rûm'u tezkire edüp insaf budur eyü tettebbu^c etmişdür." der. Hasan Çelebi de Ahdî'nin bir müddet İstanbul'da kaldıktan sonra o şehirde yetişmiş olan " bülegâ-yı sihr-âferîni misâl-i pervîn bir yere cem^c edüp tezkiretü'ş-şuCarâ " yazdığını söyler.

Bu konuda günümüz araştırmacılarının fikirleri de farklıdır. " Ahdî'nin tezkiresine aldığı şairleri görerek ya da sorup araştırarak, yan tutmadan yazmağa özen göstermesi, Bağdad yöresi ile İran'da yetişen Türk şairlerini de

koyması ve bize yeni bilgiler vermesi bakımından tezkiresi özel bir değer ve önem taşır. " (45) diyenler olduğu gibi; " Ahdî, tezkiresine aldığı hemen bütün şairleri aşırı sözlerle övmüştür. Bu bakımdan Ahdî'nin şairleri yeterince değerlendiremediği iyi ve kötü şairleri birbirinden ayıramadığı hemen görülür. " , " Ahdî'nin tezkiresindeki şairlerin bir bölümünü Sehî Bey'le Latıfî'den alması ve bu şairler hakkında Aşık Çelebi ve Hasan Çelebi'de daha ayrıntılı ve değerli bilgiler bulunması bakımından Gülşen-i Şu'arâ'nın fazla bir değeri yoktur. " (28) diyenler de vardır.

Ahdî kendi devrinde şairliği ile de ün yapmıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. Kaynaklar hep onun şairliğinden bahsederler. Aşık Çelebi, Ahdî için " Tâlib-i ʿilm ü maʿrifet, hoş fehm ü hoş kitâbet kimesne " der. Hasan Çelebi, Acemlerin çoğunun Türkçenin inceliklerine vakıf olamadıkları ve Türkçe şiir söylemede başarılı olamadıkları halde, Ahdî'nin " eşʿârı Rûmîyâne ve üstâdâne olmağla serhadd-i kabûl-ı ehl-i irfâna dâhildir. " diyerek onun şairliğini över. Beyânî'nin övgüsü de aynı mahiyettedir. Sâdikî de Ahdî hakkında " yahşî tavrılık ve nîkû hısalılık kişidir. Yıllar mevlânâ-yı müşârü'l-leyh birle mahsûs ve merbût ırduk. Aksâm-ı şîʿrini aytur dîvân mükemmel kılur. " diye yazar. Bunlara karşılık Alî, Ahdî'nin şiirlerini iyili kötülü olarak nitelemiş, " İsm-i mâder-zâdı Ahmed ve şütür-gürbe eşʿâr söylemede ser-âmed bir şahs idi. " demiştir.

Gerek tezkirelerde, gerek Kühnü'l-Ahbâr'da Ahdî'nin, galiba Bağdadlı oluşundan dolayı, "Acemî" olduğu söylenmektedir. Babasının, kardeşlerinin, amcasının ve amcası oğullarının şair oldukları ve Türkçe şiir söyledikleri düşünülürse, onun bir Türk ailesinin ferdi olduğu kabul edilebilir.

Kaynaklarda Ahdî'nin yedi Türkçe beyti, Sâdikî'de de üç Farsça beyti vardır. Türkçe beyitleri ve buldukları kaynaklar şunlardır.

ʿAhdî diyâr-ı Rûm'a gelüp ideli nazar
Görünmez oldı gözüme mülk-i ʿAcem benüm
(Aşık Çl., Hasan Çl.)

Cân metâʿı bulmadı bâzâr-ı hicrânda revâç
Gel hadeng-i gamzeñ ile aña lutf it kapu aç
(Aşık Çl., Hasan Çl. Beyânî, Alî Tarih)

Gül zümürüd tahta geçdi san çemen sultânidur

Zer külâhın giydi nergis bôstan oğlanıdur
(Aşık Çl.)

Kan idüp ey kaşı yâ oldı okuñ dilde nihân
Yâremüñ ağzın arar cerrah anuñçün her zamân
(Beyânî, Hasan Çl. Aşık Çl. Fâizî, Riyâzî, Alî Tarih)

Ok gibi üftâdeñi atduñ yabâna gerçi kim
Hâkden geldüñ götürdüñ yine ey ebrû kemân
(Fâizî, Aşık Çl. Hasan Çl. Beyânî)

Dehenüñden sanemâ hiç alınmadı haber
Bunca kim bâd-ı sabâ goncalaruñ ağzın arar
(Riyâzî)

Da^çvî-yi ^çaşk iderseñ ikisin sev güzelüñ
Şâhideyn olmasa ey dil bulmaz da^çvî subût
(Fâizî, Riyâzî)

Ahdî'nin şiirleri bazı mecmualarda ve Tezkiresinde, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesindeki bir yazmada bulunmaktadır. S. N. Ergun, Ahdî'nin şiirlerinden mecmualarda bulduğu bir kaside, bir tarih, biri Arîfi'ye nazire üç gazel, bir de Fuzûlî'nin bir gazelinin tahmisini Türk Şairleri isimli kitabına almıştır. Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde İsmail Saib Sencer kitapları arasında bulunan bir yazmada, Ahdî'nin 33 gazelinin bir arada bulunduğunu görmüş, S. N. Ergun'un tesbit ettikleriyle, Gülşen-i Şu^çarâ'da bulunanları da alarak bu 33 gazelle birlikte bir araya toplamış, bir makalede incelemiş ve yayınlamıştır. (45)

Ahdî'nin, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu tarafından yayınlanmış şiirlerinden başka bulduğumuz iki kaside ve bir gazeli ile Sâdıki'de bulunan üç Farsça beytini buraya alıyoruz.

Ayrıca Ahdî ve Gülşen-i şu^çarâ ile ilgili tespit edebildiğimiz yazı, makale ve eserlerin bir bibliyografyasını da veriyoruz.

Kasîde-i Bahâriyye Der-Medh-i Nişancı Beg
Sellemehellahu Ez Güftâr-ı Bende-i Ahkar ʿAhdî-i Bağdâdî (1)

fâʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün

1 ʿAyş u nûş itmege geldi çemene şâh-ı bahâr
Hidmete bağladı bel turdı ayağ üzre çenâr

HVâb-ı gâfletden açup çeşmini negis seherî
Câm-ı zer aldı ele eylemege defʿ-i humâr

Gül gibi her biri bir renge girüp tıfl-ı çemen
Nükte-i bûkalemûn okudı gülşende hezâr

Laʿlden suffa gül ü gonca zümürüd kubbe
Reşk-i Firdevs-i berîn olsa yeridür gülzâr

5 Bir nice sîm hılâl aldı karanfil eline
Gül donanmasın ider var ise gülşende bahâr

Tekye-i bâğda gül-i haydarîdür taksa n'ola
Gûşına dürr-i necefler katarât-ı emtâr

Gülşen etfâlini emzürmegiçün dâye-i ebr
Gonca-i zanbakı düzdi çemene pistân-vâr

Mihr idüp beslemege dâye gibi jâle vü gül
Koydı tıfl-ı çemen ağzına nebât ebr-i bahâr

Ebr-i nîsânî sunup şîr-i yem içre asdâf
Turmayup (2) ağız açar nîtekî etfâl-ı sığâr

10 Gonca-i lâlede dâğ-ı siyehin didi gören
Al vâlâya sarıpdur yine miskin ʿattâr

Götürüp kokuyu tütüdi aradan âhû görüp
Bâd-ı hoş-bûyile pür-bû yine şehîr ü bâzâr

Subh-dem itmege tezhîb gülistânı nesîm
Bülbülüñ bâğda minkârın idindi pergâr

Lâciverd ezmege sünbül çemene cedvel için
Sûsenüñ kellesi şebnemle pür olsa ne var

Yaraşur bâd-ı bahâra dirisem ʕİsî-dem
Virdi emvât-ı nebâtâta revân ʕİsî-vâr

15 ʕAzm-ı gülşen idicek şâh-ı bahâr elçi olup
Hıdmete şâh-ı güle geldi nesîm-i eshâr

ʕAsker-i şayf kılur cenk şitâ cündiyile
Sûseni mîr-i güle kıldı silâh-dâr enhâr

Kâsesi madde-i şebnemle pür iken bilmen
Nergis-i bâğ neden böyle çeker derd-i humâr

Sebzezâr-ı çemeni benzedürem gök yüzine
Cûydur kâhkeşân..... (3)

Leşker-i berd kaçup girdi delikden delige
ʕAsker-i şâh-ı bahâr irdi çü hayl-ı ensâr (4)

20 Şâh-ı gül dikdi çemen sahnına tûğ-ı şâhî
Zanbak ak sancağile oldı aña sancağ-dâr

Haymesin kurdı habâb âb-ı revân üzre sabâ
Mevcden her tarafa çekdi tınâbın hem-vâr

Şâhid-i gülle nihân şâh-ı çemen ʕayş eyler
Dîdebân nergisi kodı uyumaz leyl ü nehâr

Döşedi ferş-i zümürüd yine ferrâş-ı sabâ
Gül gibi seyre gelür diyü o fahr-ı ebrâr

Gül-i gülzâr-ı hüner ya^cni Nişânî Beg anuñ
Gül gibi medhin okur bencileyin var hezâr

25 Mustafâ-hulk u ^cÖmer-haslet u Bû Bekr-siyer (5)
Murtazâ-meşreb ü ^cOsmân-hayâ fahr-ı kibâr

Hüsn ü hulkile bu ihsânını görseydi anuñ
Hâtem irüp kapusına olur idi cerrâr

Gördi kûyında meger kasr-ı zümürüd-fâmın
Döndi reşkile karâr itmedi çarh-ı devvâr

Gül-i terden dökülen jâle degül etdi seher
Bir tabak ayağına lûlû-yı şehvâr îsâr

Yeridür ^cilmine dirsem ben anuñ bahr-ı muhît
İrmedi ka^crına gavvâs-sıfat hiç efkâr

30 ^cArsa-i nazmda Husrev'leri pâ-mâl eyler
Tevsen-i fikre kaçan kim ola devletle süvâr

N'ola beş beytile bursa şu^carâ pençesini
Husrev-i mülk-i suhandur o Nizâmî-güftâr

Kıl kadar minnetini çekmeye misküñ hergiz
Şi^crinüñ hatt-ı dil-âvîzini görse ^cAttâr

Gülsitân-ı suhan içre o durur Sa^cdî-i vakt
Şâhid-i nazmı anuñçün görünür gül-ruhsâr

Bikr olan ma^cnî besler ve şu resme ki anı (6)

Görse cân atup ide cânı nisârı îsâr

35 Nusha-i nazmile nesrin ele alsa fusahâ
İdeler şîrile inşâ dimege istiğfâr

Gördi menşûr-ı hatın varsa benefşe o şehûñ
Boynunu egdi turup karşısına çâker-vâr

Ne caceb tûtî olur kilki o Hızr-ı vaktuñ
Döküle âb-ı hayât içse kaçan kim minkâr

Subh-dem gülşene vardum ki görem gül yüzünü
Bülbül-i nağme-serâ gördüm okurdu eşcâr

Gonca dirdüm dehenine eger itse güftâr
Beñzedürdüm ruhına olmasa gül hem-dem-i hâr

40 Bir gice gülşene c'azm itse ruhu tâbından
Lâle sahn-ı çemene yer yer olur şucle-dâr

Ol gül-i nevresüñ ağzı haberin almağıçün
Turmayup ağzın arar goncalaruñ bâd-ı bahâr

Sünbül-i bâğ kararsa n'ola gayret demidür
Zülfine kendüyi teşbîh kılur zülf-i nigâr

Kendüden geçse n'ola âb-ı ravân ol gül-ruh
Cilveye geldi kılur gülşene c'arz-ı dîdâr

Zülfinüñ sünbül-i ter bendesidür h'âce-sıfat
Çîn'den Rûm'a gelür olsa n'ola canber-bâr

45 Ağzı esrârını iltür çemene bâd-ı sabâ
Gör ne rengile kılur goncaya sırrın ızhâr

Ömri oldukça şehâ gül gibi vasfıñ Âhdî
Diyemez biñde birin söylese mânend-i hezâr

Medhinüñ güşeninüñ bülbül-i güyâsı durur
Hazrete hâlini Âarz itse Âaceb mi her bâr

Gerçi tekrâr olıcak söz hasen olmaz dirler
Lîk medhüñ hasen olur olurise tekrâr

N'ola geç gelse gülistâna Âarûs-ı bîkrî
Eylemiş hâr-ı elem pâyına anuñ efgâr

50 Bâğbân-ı çemen-i maCnî olursa yaraşur
Bâğ-ı vasfıñda olupdur ney-i kilki gül-bâr

Rûz u şeb zikrini tesbîh idinürse elyak
Lutf u ihsânyile çün geçinür leyl ü nehâr

Nevbahâr-ı çemen-ârây-ı cihân geldükçe
Nitekim şâhid-i gül bâğa kılur Âarz-ı Âızâr

Himmetüñ güşeninüñ gülleri ola hurrem
RıfCatuñ nahli ola serv gibi sâye-güzâr

2

Kasîde-i Âhdî bin Şemsî-i Bağdâdî

fâCilâtün fâCilâtün fâCilâtün fâClün

1 HılCat-ı köhne-bahâr ile bezendi gülsitân
Nev-bahâra hayli öyküñdi yine faCîl-ı hazân

Tağıdur her cânibe evrâk-ı surhın güşenüñ

Sanki olmuşdur sabâ bir ejder-i âteş-feşân (7)

Dökdi bâd-ı mihricân eşcâr-ı bâğın bergini
Beñzer ol sarrâfa kim zer kor dükâna bî-kerân

Tıfl-ı eşcârı bulup yollarda soydı câmesin
Reh-zen-i bâd-ı hazân hiç vir(me)di aña aman (8)

5 Uçurur eşcârdan hurd u büzürg evrâkı bâd
Sanki kumrı beççesiyle itdi terk-i âşiyân

Çün nihâl-i rez gelüp aldı ele zerrîn siper
Hançer-i hûn-rîzin etdi böyle yer yer zer-nişân

Cûylar berg-i hazân ile murassa^c bir kemer
İster ol servün miyânına tolaşmak bî-gümân

Yığdı gülzâra hazân vâlâ-yı âl u zerdini
Eyledi Carz-ı tecemmül h^vâce-i âhır-zamân

Sarsar-ı bâd-ı fenâ virdi kıyâmetden haber
Oldı lertzân devhalar düşdi kevâkib yire san (9)

10 Her yaña rengîn kumaş döşedi ferrâş-ı bâd
gülşene seyrâna geldi ol emîr-i kâmrân

Şâh-ı meydân-ı belâgat ol Nişânî Beg k'anuñ
Yazılır dîvânına tuğrâ-yı sultânî nişân

Ma^crifet deryâsınuñ bir gevher-i nâyâbıdur
Kim olupdur üç dilile na`mı meşhûr-ı cihân

Görse ger hüsn-i edâsını lisân-ı Tâzîde
Aferîn ahsent dirdi şî^crine Hassân revân

Tıfl-ı nazm-ı pâki ger düşse  Acem vâdisine
Kuhl idinür hâk-i râhını Kemâl-ı İsfehân

15 Tab -ı pâki ol büti Türkî eger vasf eylese
Zevk-ı ş riyle olur r h-ı revânı şâdmân

Bende-i fermân-pezîr olurdu dem-beste kalup
Sayt-ı inşâsın işitseydi cihânda münşiyân

N'ola dirsem kalbine âyîne-i  âlem-nümâ
Kande bir râz-ı nihân olsa olur aña  iyân

C d-ı feyz-i fikreti mâ-fevk-ı hadd-i i tibâr
Fazl-ı zâtı mâverâ-yı iktidâr-ı ins ü cân (10)

Fevz g lzârında kaddi sâye-perver nahl-ı ter
Feyz deryâsında bir p kîze cevherd r o cân (10)

20 Heft ahter kim kazâ emrin edâ itmek i un
N ka gibi vâdi-i hikmetde olmuřlar devân

Menzil-i maks da her g n iriř rlerse n'ola
Ol kazâyile kader ferm na virmiřler  inân

Turmadın d rl r ki biz b -k rız emr   nehyden
V li oldur andadur tedb r anuđdur s z hem n

Bu ne hikmetd r dem- -dem zer-niřanlu ha eri
Lutf u kahr ile sunar ahb ba g l  ad ya kan

Ő rini berg-i haz n  zere g list n yazmağa
Zer varaklar hall olur aña kalem serv-i rev n

25 S garın zerr n kadeh elden d ř rmez her zam n

Zevkuñ artsun deyü aña zer-feşân eyler hazân

Sâkıyâ götür ayağı surh u sebz evrâkile
Kûh deşt oldı misâl-i sahn-ı bâğ u bôstân

Bâğda ayva alupdur egnine sincâbî kürk
Şiddet-i sermâdan aña irmesün diyü ziyân

Gördi yâkut-ı müferrih la'lüni hayrân olup
Gülmeden hâlî degüldür pisteh açmışdur dehân

Aldı atlasla katîfe egnine nâr u turunç
Kullaruñ gibi gelürler hıdmete geldükde hVân

30 Ravza-i kûyuñda şâhâ servler bendeñ gibi
Hıdmete bel bağlamış karşuñda dâmen-der-miyân

Tîğ-ı kahruñdan CAdû berg-i hazân-dîde gibi
Ditreyüp yüzi sarardı kalmadı beñzinde kan

Rûm'a ihsânuñ getürmişdür CAcem'den CAhdî'yi
Yoksa ol âvâre n'eylerdi idüp bunda mekân (10)

Ebr-i ihsânuñdan alur yaz u kış neşv ü nümâ
Zikr-i hayruñ n'ola dâyim eylese vird-i zebân

Var ümîdim kim hemîşe bâğ-ı Câlemde şehâ
Ola ihsânuñ dırahtı tâze çün nahl-ı cinân

35 Düşmenüñ båd-ı muhâlifden hazân bergi gibi
Yerlere düşsün hemîşe hVâr u zâr u nâtuvân

°Ahdî-i Bağdâdî

fe°ilâtün fe°ilâtün fe°ilâtün fe°ilün

- 1 Beñzerin la°line dimek dileridi yâkût
Lebini dişledi hâtem didi kim eyle sükût

Sensin ol şâhsüvâr-ı ser-i hûbân-ı cihân
Rahş-ı hüsnüñe olur teng fezâ-yı melekût

°Aşıkiseñ ..... cân vir ikisin sev hûbuñ
Şâhideyn olmayıcak bulmazımıñ da°vî subût (11)

Lutf ile baş egüp itmedüñ ahbâba selâm
Hazer ey şûh belâ bu °azamet bu ceberût

- 5 İhtiyacı yok ele buldı hayât-ı ebedî
Fikr-i yâkût-ı lebüñ °Ahdî'ye olmuşdur kût

mefâ°ilün mefâ°ilün mefâ°ilün mefâ°ilün

- 1 Eger ez düşmenânem tîğ berkeş katl-ı düşmen kun
V'eger ez dûstânem çâre-i derd-i dil-i men kun

Meyân-ı düşmenân me'men hadîs-i dûstî kem gû
Nihânî dûst bâş ammâ be-zâhir kâr-ı düşmen kun

3 Zi bezm-i vasl-ı cânân  azm-ı reften m kun   Ahd 
M heyy   ev ber y-ı c n sipurden fikr-i m rden kun

1-(1. iir)Arkeoloji M zesi K t phanesi, Reca z de Ekrem Kitapları No:240,
yaprak 134/b

(2. iir) Aynı mecmua, yaprak 15/b kenarda ba layıp 16/a da devam ediyor.

(3. iir) Aynı mecmua, yaprak 97/a.

(4. iir) S dik  tezkiresi Mecma 'l-Hav s.

2- Metinde "muntazır", kenara "turmayup" yazılmı .

3- Okunmuyor.

4-"tatar" iken silinip "ens r" yazılmı .

5- 25. ve 26. beyitler G l en-i  u ara'da Ni  n  Beg bahsinde vardır.

6 - Bu mısra bozuk.

7- " Ejdeh -yı Ner m n olmu  sab   te -fe  n " iken silinmi  di eri yazılmı .

8- (me) hecesi metinde yok.

9- " Oldı lertz n sahn-ı g l en d  di enc m yere san " iken silinmi  di eri yazılmı ,

10- 18. 19. ve 32. beyitler  ehz de Selim i in yazılan kasidede de vardır.

11- Metin bozuk. Bu beyit kaynaklarda,

Da v -i  a k iderse  ikisin sev g zelin

  hideyn olmasa ey dil bulmaz da v  sub t
 eklinde yazılmı .

BİBLİYOGRAFYA

A- Ahdî ve Tezkiresi Hakkında Yazılanlar

a) Tezkireler

- 1- Meşâ'irü's-Şu'arâ, Aşık Çelebi, İst. Üniv. Ktb. Ty. no. 2406, y. 231/a
Baskısı: G. M.Meredit Owens, London, 1974, w. c.1, s. 18
- 2- Tezkiretü's-Şu'arâ, Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiresi, İst. Üniv.Ktb.
Ty. no. 2579, y. 228/a.
Baskısı: Tezkiretü's-Şu'arâ, Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Türk Tarih Kurumu yay. Dr. İbrahim Kutluk, Ankara 1981, c. 2, s. 704-705.
- 3- Tezkiretü's- Şu'arâ, Beyânî Tezkiresi, Bayezid Genel Ktb.
Veliüddin no. 2659, y. 77/a.
- 4- Mecma'u'l-Havâs, Sâdikî, İst.Ünv. Ktb.Ty. no. 4085, y.104./a
- 5- Riyâzu's-Şu'arâ, Riyâzî, İst. Üniv. Ktb. Ty. no. 761, y. 100/a ;
Nuruosma- niye ktb. no. 3724, y. 112/a. Riyâzu's-Şu'arâ, Riyâzî
Mehmed Efendi (Metin Dizin) , Namık Açıkgöz, Yüksek Lisans Tezi,
D T C F 1982, s. 176.
- 6- Zübdetü'l-Eş'âr, Kafzâde Fâizî, İst. Üniv. Ktb. Ty. no. 1646, y. 81/a
- 7- Tuhfe-i Nâilî, Nâil Tuman, Şarkiyat Enstitüsü 3002 / 4091.

b) Tarihler

- 8- Kühü'l-Ahbar, Alî (Gelibolulu), İst. Üniv. Ktb. Ty. no 5959, y. 467.
- 9- Hammer Tarihi, Bu günkü dile özetleyen: A. Kadir Karahan,İst. 1966,
c.II, s. 60.

c) Tercüme-i haller

- 10- Sicill-i Osmânî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmânî), tab'ı: 1311, c.II, s. 609.
- 11- Mecelletü'n-Nisâb, Süleymaniye Ktb. Halet Ef. no. 628, y. 326.
- 12- Türk Şâirleri, S. Nüzhet Ergun, c. I, s. 261-264.
- 13- Son Asır Türk Şâirleri, İ. Mahmud Kemâl İnal, İst. 1930, Mukaddime
s. 5.
- 14- Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm
Bakanlığı yay. (heyet), Ank. 1988, s. 14.
- 15- Geschichte der osmanischen Dichtkunst, Hammer-Purgstall, Wien
1837, c. II, s. 475.
- 16- Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke, Franz
Babinger, Leipzig 1927, s. 112.

ç) Bibliyografyalar

- 17- Keşfü'z-Zünûn, Kâtib Çelebi, baskı: Maarif Matbaası 1941, s. 387.
18- Fuzûlî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi, Dr. Müjgân Cunbur, Maarif Basımevi İst. 1956, s. 109.

d) Ansiklopediler

- 19- Kamusu'l-A^çlâm, Şemseddin Samî, baskı 1314,c. 5, s. 3227.
20- Türk Ansiklopedisi, c. 1, s. 233.
21- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh yayınları, c. 1, s. 49.
22- Meydan Larus, c. 1, s. 160.
23- Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri, Tarih, Antoloji, Ansiklopedi, Ötüken-Söğüt yayınları, İstanbul 1986, c. 4, s. 208.

e) Edebiyat Tarihleri

- 24- Türk Edebiyatı Tarihi, Agâh Sırrı Levend, Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara 1973 c. 1, s. 269.
25- Edebiyat Tarihi dersleri (Tanzimata Kadar), Agâh Sırrı Leven İstanbul 1938, s. 192.
26- Muhtasar Türk Edebiyatı Tarihi ve Numuneleri (Tanzimata Kadar), Sadeddin Nüzhet Ergun, Tab'ı ve neşri Suhulet Kütübhanesi, İstanbul 1931, s. 235.
27- History of Ottoman Poetry, E. J. W. Gibb, London 1904 c. III, s. 8 ve 198.

f) Araştırma ve İnceleme Kitapları

- 28- Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe ŞuCarâ Tezkireleri, Prof. Dr. Haluk İpekten, Erzurum 1991, s. 61.
29- Sehî, Latîfî, Aşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Y.Y.' da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi, Prof.Dr. Harun Tolasa, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları, İzmir 1983, s. 13-14, 16, 125, 176.
30- Tezkireler, Doç. Dr. Hüseyin Ayan, Fen-Edebiyat Fakültesi ders notları, Erzurum 1984, s. 8.

g) Kataloğlar

- 31- İstanbul Kütüphanelerindeki Tarih Coğrafya Yazmaları kataloğu, M.E.B. s. 576, sıra no. 380.
32- Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, F. Edhem Karatay, 1961, c. 1, sıra no. 1222.

- 33- Türkische Handschriften, Barbara Fleming, 1968 c. 1, sıra no. 264.
- 34- Bibliothéque Nationale (Catalog des Manuscrits Turcs), E. Blochet, Paris 1932, s. 380, sıra no. 518.
- 35- A Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum, Charles Rieu, s. 76, ilave 7876.
- 36- Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien, Gustav Flügel, c.II, s. 379.
- 37- Mısır Hidiviye Kütüphanesi Türkçe Eserler Kataloğu, Dağistanlı Hilmi.

h) Tezler

- 38- Türk ŞuCarâ Tezkireleri, Tahsin Banguođlu, İst Ün. edb. Fak. Bitirme Tezi 1930, no. 29, s. 129-147.
- 39- İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Osmanlı ŞuCarâ Tezkireleri, Şerif Öztürk, İst.Ünv. Edb. Fak. Bitirme Tezi 1945, no. 1122.
- 40- Ahdî Tezkiresi (Gülşen-i ŞuCarâ) Transkripsiyonu, Ahmet Düzyol, Hasan Köksal, Zülfü Güler, Taceddin Güleç, Ata. Ün. Edb. Fak. Bitirme Tezi 1968.

i) Makaleler

- 41- Osmanlı Tarih Nev'ileri ve Müverrihleri, Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası, cüz'ü 7, 1 Nisan 1327, s. 430.
- 42- ŞuCarâ Tezkireleri (Antoloji), Öğretmen Necati Engin, Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi, Yıl XIII, Mayıs-Haziran 1949, sayı 127-128, s. 52.
- 43- ŞuCarâ Tezkireleri hakkında Faik Raşat'ın yazısı, İkdâm Gazetesi, sayı 378. (Bu yazı Latîfî Tezkiresi baskısının sonuna eklenmiştir.)
- 44- Bağdadlı Ahdî, Halit Bayrı, Varlık c. 5, sayı 118, 1 Haziran 1938, s. 725-726.
- 45- Ahdî-i Bağdâdî ve Şiirleri, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1978-1979, Ankara 1981, s. 95-150.
- 46- Brief des frhrn. v. Schlechta- Wssehrd der Herausgeber. Wien, d. 19. Januar 1866, Vincenz Rosenzweig Ritter- Schwanau, Z D M G (Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft) c. 20, s.438.

k) Divan

47- Rûhî-i Bağdâdî Divanı, Baskısı 1287.

B - Gülşen-i Şu'arâ'nın Yazmaları

48- Millet Ktb. Ali Emirî, no. 774. 4 ravza, 208 yaprak, 371 şair. Yazılışı 24 Şevval 1014, yazan Mehmed Reşad.

49- Bayezid Genel Ktb. no. 10266. 3 ravza, 129 yaprak, 290 şair.
Yazılışı 4 Muharrem 1017.

50- Topkapı, Hazine Ktb. no. 1303. 3 ravza, 150 yaprak, 283 şair.

51- Süleymaniye Ktb. Halet Efendi ilavesi no. 107. 3 ravza, 234 yaprak,
282 şair.

52- İstanbul Üniversitesi Ktb. Ty. no. 2604. 3 ravza, 136 yaprak, 295 şair.

53- İstanbul Üniversitesi Ktb. Ty. no. 9598. 3 ravza , 286 şair.
Yazılışı H. 1335 Yazan Seyyid Ahmed Tebrizî.

54- Ankara Genel Ktb. no. 47. 3 ravza, 116 yaprak, 253 şair. Yazılışı
H.989, yazan Abdal Hâdî.

55- İzmir Millî Ktb. no. 20/801 depo: 6612. 3 ravza, 110 yaprak, (Hasan
Çelebi Tezkiresiyle birlikte 470 yaprak. Ahdî 360 b- 469 b), 279 şair.

56- Ağâh Sırrı Levend nüshası, 4 ravza, 370 şair. (bkz. 24)

57- British Museum, Charles Rieu, s. 76, ek 7876. 4 ravza, 187 yaprak,
378 şair

58- Staatsbibliothek, Marburg, Ms. Or. Oct. 3449. 3 ravza, 146 yaprak
(Sehi' nin Heşt Behişt'iyle aynı ciltte 231 yaprak. Ahdî 84 b-229 b).

59- Bibliotheque Nationale, Suppl. T 518. 4 ravza, 165 yaprak.

60- Hofbibliothek zu Wien 1217. 3 ravza, 139 yaprak.

61- Mısır Hidiviye Ktb. 2816. 151 yaprak, yazılışı 991.

C- Andî'nin Divanı ve Şiirlerinin Bulunduğu Mecmualar

62- DTCTF Ktb. İsmail Saib Sencer Kitapları arasında bir yazma. (bkz. 45)

63- Topkapı Sarayı, Revan Ktb. mecmua no. 1793. y. 56 ve 66.

64- Süleymaniye Ktb. Esad Efendi, mecmua no. 3424. y. 281.

65- Arkeoloji Müzesi Ktb. Recaizade Ekrem, mecmua no. 240. y. 15, y.
28, y. 97, y. 134. y. 167.